

ISPEC
4th INTERNATIONAL
CONFERENCE ON
SOCIAL SCIENCES &
HUMANITIES
12-14 June 2020 ANKARA

FULL TEXTS BOOK

EDITORS

Dr. Şebnem CANSUN
Yasemin AĞAOĞLU

ISPEC

**4th INTERNATIONAL CONFERENCE
ON SOCIAL SCIENCES & HUMANITIES
12-14 June 2020 ANKARA**

**Prime
KSAD**

**ISPEC
INSTITUTE**

FULL TEXTS BOOK

EDITORS

**Dr. Şebnem CANSUN
Yasemin AĞAOĞLU**

**All rights of this book belong to İSPEC Publishing House
Authors are responsible both ethically and juridically**

İSPEC Publications – 2020©

Issued: 18.06.2020

ISBN:978-625-7139-13-7

**DİJİTAL VE GELENEKSEL MEDYANIN Z KUŞAĞININ MÜZİK DİNLEME
ALİŞKANLIKLARINA OLAN ETKİSİ**

Doç. Dr. Mihalis KUYUCU
İstanbul Aydın Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olan eğlence endüstrisinin alt kategorisinde yer alan müzik endüstrisinin talebinde belirlenmesinde başrolü oynayan müzik dinleme alışkanlıkları üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Müzik endüstrisi yaşanan teknolojik gelişmeler sonucunda hem form olarak hem de dağıtım olarak değişiklikler yaşamaktadır. Geçmişte topluluklar dahilinde dinlenen müzik teknolojide yaşanan gelişmelerle beraber önce gramofon, sonra plak, sonra da sırasıyla kaset, cd ve dijital araçlarla dinlenmeye başlanmıştır. Özellikle son yüz yılda müziğin dinleyicilere sunuluşunda çok değişiklik olmuştur. Bugün dijital medyanın ortaya çıkması ve yaygınlaşması ile beraber müziğin dağıtımında radikal değişiklikler meydana gelmiştir. Bu çalışmada doğdukları günden beri dijital medyanın etkisi altında olan ve Z Kuşağı olarak adlandırılan müzik dinleme alışkanlıkları üzerine bir betimsel araştırma yapılmıştır. Bu kapsamda Z kuşağı olarak tanımlanan 2000 yılından sonra doğan 850 gence müzik dinleme alışkanlıklarını sorgulayan bir anket uygulanmıştır. Hazırlanan ankette örnekleme giren Z Kuşağının müziği nerden dinlediği, fiziki ve dijital müzik alışkanlıkları, müzik televizyonlarının müzik dinleme alışkanlıklarına etkileri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda Z kuşağının müziği daha çok dijital medya platformları Youtube ve Spotify'dan dinledikleri, geleneksel medyada müzik dinlerken radyo mecrasını müzik televizyonlarına tercih ettikleri görülmüştür. Doğdukları günden beri dijital medya ile içiçe yaşayan Z Kuşağının müzik tüketim alışkanlıklarında en dominant mecra dijital medya iken X ve Y kuşağının müzik dinleme alışkanlıklarında belirleyici bir role sahip olan müzik televizyon kanallarının bu özelliklerini her geçen gün kaybettikleri konusuna vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Dijital Müzik, Z Kuşağı, Spotify, YouTube, Müzik TV

THE EFFECT OF DIGITAL AND TRADITIONAL MEDIA ON MUSIC LISTENING HABITS OF GENERATION Z

ABSTRACT

In the present study, a research regarding music listening habits, which plays a leading role in determining the demand of the music industry that is in the sub-category of the entertainment industry, one of the largest economies in the world, is conducted. The music industry is experiencing changes both in form and in distribution because of the technological developments occurred. With the developments in technology, music listened in the past started to be listened via gramophone at first, then by records, and then by cassettes, CDs, and digital devices respectively. Especially in the last century, there are various changes in the presentation of music to the audience. Radical changes have occurred in the distribution of music together with the emergence and dissemination of digital media. In the study, a descriptive research has been conducted on music listening habits that is called as Generation Z, which has been under the influence of digital media since the day they were born. Within this scope, a questionnaire questioning the habits of music listening was applied to 850 adolescents born after the year 2000, which was defined as Generation Z. In the questionnaire, the place where the music was listened, physical and digital music habits, and the effects of music televisions on the music listening habits of Generation Z were investigated. As a result of the research, it was observed that Generation Z listened to music mostly from the digital media platforms YouTube and Spotify, and they preferred radio to music televisions while listening to music in traditional media. While the most dominant media in the music consumption habits of Generation Z, living together with digital media since the day they were born, it is emphasized that music television channels, that have a decisive role in the music listening habits of Generations X and Y, are losing such features every passing day.

Key Words: Music, Digital Music, Z Generation, Spotify, YouTube, Music TV

1. Müzik Dinleme Kavramı

Müzik sadece bir ihtiyaç sonucu üretilen ve tüketilen bir alan değil aynı zamanda toplumların kültürel miraslarını sonraki kuşaklara aktarabilmesini sağlayan önemli bir iletişim aracıdır (Efe ve Sonsel, 2019: 976). Müzik dinleme eylemi ise belirli bir amaç için yapılan, öğrenilmesi gereken bir beceri olarak değerlendirilmektedir. Bu durum bir yönü ile öğrenilmesi gereken bir beceri olarak görülmektedir. Bir yönüyle de kişinin tercihini yansıtan, seçerek algıladığı sesler bütünüdür.

Dinlemenin ilk adımı ise duyum ve işitme becerisiyle başlasa da ikisi arasındaki temel fark anlama durumunun oluşması amacıyla farklı zihinsel ve düşünsel eylemlerle dinlenenin, dinleyici tarafında aktif olarak dinlenmesi, algılanması, çözümlenmesi, değerlendirilmesi ve bunun için de çaba, ilgi ve konsantrasyon gerektirmesidir. Bu eylemler sonucunda dinlenen müzik hedefe (dinleyiciye) ulaşmaktadır (Özdemir & Can, 2019: 370-371).

Müzik dinleme, herhangi bir müzik etkinliğinin önemli bir parçasıdır. Canlı performanslar, radyo, televizyon, müzikaller, analog kayıtlar ve dijital medya müzik dinleme fırsatı sunan mecralardır. Müzik dinleme amaçları, içsel zevk, kendini motive etme ve günlük aktivitelere eşlik etme gibi çeşitlidir. İnsanların müzik dinlemeyi seçmelerinin en yaygın nedenleri arasında eğlence, ruh hali ve törensel amaçlar yer alır (Johnson, 2004: 1161).

Aktif müzik dinleme, dinleyicinin benzersiz bir kişisel müzik deneyimi yaratması açısından yaratıcı bir etkinliktir. Özellikle ergenler çeşitli kişisel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için müzik dinlemeyi tercih etmektedir. Araştırmalar, müzik dinlemenin gerginliği ve stresi hafifletmeye, kişisel zorluklarla başa çıkmaya ve kişisel ve sosyal kimlikler geliştirmeye yardımcı olarak ergenlikte önemli bir işleve hizmet ettiğini göstermektedir (Kratus, 2017: 46).

Müziğin genel özellikleri sosyal ilişkilerin kurulmasında belirleyici unsurlar arasındadır ve müziğin anlatım malzemesi soyut niteliktedir. Dolayısıyla müzik doğrudan bir mecradır. Mekân aşabilir özelliği nedeniyle ve teknolojik kayıt olanakları sayesinde, zamana bağımlılığı da anlamsızlaşmıştır. Nitekim zaman ve mekâna hükmeden başka bir sanat dalı yoktur ve herkes tarafından kabul görmesinin nedeni de budur (Akdeniz, 2018: 346). Ayrıca müzik, en etkili iletişim araçlarından biri olması nedeniyle kitle iletişim araçlarında kullanılacak kalıcı, sürekli ve etkili bir araç haline gelmiştir. Kitle iletişim araçları, dünya genelinde farklı kültürlerle sahip ülkelerin birbirlerinin kültürlerini öğrenmelerine ve etkilenmelerine olanak tanımaktadır. Bu sayede müzik kültürü, politik, ekonomik ve kültürel işlevleri ile ulusal ve uluslararası boyutlarda daha da önem kazanmaktadır (Kuyucu, 2015: 2).

Müzik dinleme yöntemleri zaman içerisinde teknoloji aracılığıyla değişmiş ve değişmeye devam etmektedir. Transistörlü radyolar vasıtasıyla taşınabilir hale gelen ses, 1979 yılında Sony tarafından icat edilen ve kulaklık ile piyasaya sürülen walkman ile yeniden değişmiştir. 21. yüzyıl ise müzik, dijital ses teknolojisi imkanları ile cep telefonlarından dinlenebilir hale gelmiştir. Bu gelişme müzik dinleme alışkanlıklarının değişmesine yol açmıştır (Akdeniz, 2018: 347).

Televizyon endüstrisi de, 1980'lerde üretilen video kliplerle müzik endüstrisini etkilemeye başlamıştır.

1981 yılında dünyanın ilk düzenli müzik içeriği ile yayın yapmaya başlayan müzik kanalı MTV, televizyonun müzik endüstrisi üzerindeki etkisini artırmıştır. MTV, video klip sektörünün gelişimine katkıda bulunmuş ve müzik üreticilerinin şarkılarını görselleştirmelerine ve müzik videoları üretmelerine yol açmıştır. Dünyanın ilk resmi müzik videoları Michael Jackson'ın “Thriller” albümünden “Billy Jean” ve “Thriller” şarkıları için üretilmiştir. Bu videolardan sonra müzik endüstrisi, televizyonun müzik tüketimi üzerindeki etkisini artırmak için video klip sektörüne yatırım yapmaya başlamıştır. Müzik videoları ile dinlenen şarkılar, aynı zamanda izlenen şarkılar haline gelmiştir. Bu “izlenen” şarkılar, televizyon ortamının görsel özelliklerinin bir sonucu olarak tüketicinin beğenisini etkilemiş ve bu etkiler tüketicilerin müzik ürünü satın alma davranışlarını da belirlemiştir (Kuyucu, 2015: 2).

Video klip endüstrisinin gelişmesiyle birlikte, müzik programları yayınlayan tematik televizyon kanallarının sayısında artış olmuş, 2000'lere gelindiğinde uydu ve farklı platformlar aracılığıyla yayın yapan onlarca tematik müzik televizyonu ortaya çıkmıştır. Video klip endüstrisinin ve müzik televizyon kanallarının geliştirilmesi, müzik endüstrisinin medya ile daha fazla bütünleşmesine yol açmıştır. Bu süreçte video kayıt teknolojilerinde ve televizyon programlarındaki gelişmeler, radyo endüstrisinin müzik endüstrisiyle ilişkisinde, müzik endüstrisinin televizyonla olan ilişkisine kıyasla etkinliğinin azalmasına neden olmuştur. Günümüzde müzik endüstrisi, hedef kitleye ulaşmak açısından televizyon ve internet gibi yeni teknolojilerle çeşitliliğini artırmış olsa da, radyo yayıncılığı (birincil konumda olmasa da) da müziğin hedef kitlelere sunulmasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir.

Buna ek olarak dinlenen müzik türü ve görsel medya da birbiri ile ilişkili hale gelmiştir. Popüler müziklerin popüler kültürün bir ürünü olarak değerlendirildiği günümüzde, dinleyiciye ulaşmak için video klipler ve müzik kanalları kullanılmaktadır. Müzik üretim ve sanayi ise ticari kaygılar ile üretilmektedir (Uluçay, 2018: 142).

Günümüzde müzik dinleme, günlük aktiviteler içerisinde halen önemini koruyan bir olgudur. IFPI (2018) tarafından 2018 tüketici raporuna göre, dünya çapında tüketiciler haftada yaklaşık 17,8 saat müzik dinlemektedir. Bu veri, günde 2,5 saat müzik dinlenildiğini göstermektedir. Ayrıca yüzde 86 oranı ile tüketiciler talebe bağlı müzik dinlemeyi tercih ederken; yüzde 75 oranında tüketici müzik dinlemede akıllı telefonlarını kullanmaktadır. IFPI (2019) 2019 raporunda ise müzik dinlemenin haftalık 18 saate, günde ise 2,6 saate çıktığı belirlenmiştir.

Rapora göre müzik dinleyenlerin yüzde 54'ü kendini “fanatik” ya da “müziği çok seven” kişiler olarak nitelendirirken, 35-64 yaş grubunda olan kitlede dijital müziğe geçiş konusunda önemli bir sıçrama göze çarpmıştır.

2. Müzik Dinleme Alışkanlıkları ve Müzik Beğenisi Arasında İlişki

“Müziksel beğeni ve toplumsal sınıflar arasındaki ilişkiye dair antropolog ve sosyolog Pierre Bourdieu (1984) beğenin sınıfsal ayrımlarını ele aldığı çalışmasında müzik beğenilerinde sınıfsal kimliğin önemli bir rolü olduğunu vurgular” (Uslu, 2010: 7).

Müzikal beğeniye etkileyen faktörler dünya çapında yapılmış pek çok araştırmada incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda müzikal beğenin çocuklukta başladığı; 10 yaşından itibaren seçiciliğe ve 12 yaşından sonra sosyal çevrenin de etkisiyle müzikal beğenilerine verildiği kabul edilmektedir. Yetişkinlik dönemine de etki edecek olan müzikal seçimin genelde 12-16 yaş arasında yapıldığı gözlemlenmektedir.

Genellikle müzikal beğeni ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki araştırılmış ve ciddi farklılıklar görülmüştür. Psikologlara göre müzikal beğenimiz kim olduğumuzu açıkça belli eden en önemli faktördür. İnsanın sosyal çevresi de müzikal beğenisi doğrultusunda belirlenmektedir.

“İskoçya'da yapılan bir araştırmaya göre, insanların müzik beğenileriyle kişilikleri arasında sıkı bağlar olduğu tespit edilmiştir. Klasik Batı Müziği ve caz severler yaratıcı, pop dinleyicileri ise sıkı çalışan insanlar ve ön yargıların aksine heavy metal dinleyicileri kibar, yaratıcı ve kendileriyle barışık kimseler olarak belirtilmiştir. İnsanların kişilikleriyle müzik tercihleri arasında bağları araştıran İskoçya'nın HeriotWatt Üniversitesi'nden Profesör Adrian North, "İnsanlar genellikle kendi kimliklerini müzik zevkleri yoluyla tanımlarlar. Örneğin özel elbiseler giyerler, belirli kafelere giderler ve konuşurken belirli türden argo sözcükler kullanırlar. Kişiliğin aynı zamanda müziksel tercihle bağlantılı olması şaşırtıcı değildir” ifadesini kullanmıştır (Uslu, 2010: 8).

Müzik beğenisi; kişilik özelliklerine, bulunulan ortama, yaşa, cinsiyete, eğitim düzeyine, enstrümana ve daha birçok kişisel farklılıklara göre değiştiği gibi çağdan çağa, bir bilgi alanından başka bir bilgi alanına göre de değişkenlik göstermektedir.

Müzik dinleme alışkanlığı toplumsal anlamda bireylerin yaşamlarındaki duygu ve olayları yorumlaması ve ifade etmesinde önemli roller üstlenmektedir. Bununla birlikte dinlenen müzikler, bireyler üzerinde farklı etkiler oluşturmaktadır. Örneğin arabesk dinleyenlerin kaygı ve depresyon eğilimlerinin yüksek çıkması, metal müzik dinleyenlerin saldırganlık düzeylerinin diğer müzik dinleyicisine göre yüksek çıkması gibi bazı sonuçlar bu durumu kanıtlamaktadır (Uluçay, 2018: 141).

Her alışkanlık gibi müzik dinleme alışkanlığı da bireylerin kişisel yapı ve tercihleriyle şekillenmektedir. Ancak yaşamakta olduğumuz zamanın getirdiği özellikler nedeniyle tek tipleşme eğilimi söz konusudur ve bu durum müzik dinleme alışkanlıklarına da yansımaktadır.

Müzik, günümüzde farklı zaman ve mekânlarda artık daha erişilebilir bir durumdadır. Bu nedenden dolayı müziksel tecrübenin daha da bireyselleştiği görülmektedir (Özen, 2016: 10).

Kişisel tercih ve istekler doğrultusunda; müziğin hangi ortamlarda, hangi durumlarda, hangi şartlarda ve ne biçimde dinlendiği müzik dinleme alışkanlıkları kapsamında değerlendirilebilecek davranışlardır. Dinleyiciye olumlu ya da olumsuz etkileri açısından irdelendiğinde, müzik dinleme alışkanlıkları kişiler için önem arz etmektedir. Bir alışkanlık ya da davranışı değiştirmenin en önemli yollarından biri eğitimidir. Müzik eğitiminin, müzik dinleme alışkanlıklarını olumlu yönde değiştirmesi de olası bir durumdur (Özen, 2016: 10).

Müzik dinleme eğitiminin, okul öncesi dönemden başlayarak en az diğer branşlar kadar, ciddi bir düzeyde verilmesi gerekmektedir. Müzik dinleme alışkanlıklarının bireylerin şiddet eğilimleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Hem müzik yaşantısı hem de müzik eğitimi içerisinde yer alan bu olgunun araştırılması gereklidir.

Geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısından itibaren müzik dinleme alışkanlığı ve dinlenen müziğin neden dinlendiğine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Berlyn'in nörofizyolojik çalışmasına göre, müzik tercihi müziğin bireyde yarattığı aktive edici potansiyele bağlı durumdadır. Bu teori aynı zamanda orta düzeyde karmaşıklık ve aşinalık olan müzikten hoşlananların ve daha yüksek veya daha düşük seviyelerin tercihimizi olumsuz etkilediğini de öne sürmüştür. Konecni, bu teoriyi daha ileri götürmüş ve müzikal tercihin dinleme ortamından farklı olduğu sonucuna varmıştır. Bireyler, tercihlerini sosyal, duygusal, bilişsel koşullar ve dinleme ortamı ile birlikte dinleme sürecinde aktiviteleri ve ruh halleri ile inşa ederler (Gürgen, 2016: 230).

Müzikle belli bir yaş gurubu arasındaki ilişkileri ele alan çalışmalar en çok ergenlik dönemi üzerine yoğunlaşmıştır. Bunun nedeni müziğin yaş gurupları içinde en önemli olduğu yaş döneminin ergenlik dönemi olmasıdır. Müziğin ergenlerin yaşamında önemli bir güç olduğu ifade edilmektedir. Buna göre müziğin ergenler için değeri, günlük yaşam aktivitelerini ve uzun dönemli umut ve rüyalarını yönlendirmelerine yardımcı olmasıdır.

Müzik, özellikle ergenlerin kişisel ve sosyal yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. ABD'de yapılan çalışmalar, ergenlerin ortalama olarak günde iki ile üç saat müzik dinlediğini göstermektedir. Ergenlerin kimlik oluşumunda da müzik oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Müziğin gençlerin yaşamında neden bu kadar önemli olduğunu ve ergenlerin sosyal, duygusal ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamak için müziği aktif olarak nasıl kullandıklarını belirlemeye yönelik bir dizi çalışma yapılmıştır. Bu tür çalışmalar genellikle müzik tercihlerinin gençlerin ergenlik döneminde karşılaştıkları değerleri, çatışmaları ve gelişimsel sorunları yansıttığını varsaymaktadır.

North, Hargreaves ve O'Neill, İngiliz ergenler için müziğin önemini ve neden müzik dinlediklerini ve icra ettiklerini araştırdıkları çalışmalarında müzikle uğraşmanın kendilerine sunum yapmalarına yardımcı olduğunu ve duygusal ihtiyaçlarını karşıladığını göstermiştir (Ercegovac, Dobrota ve Surić, 2017: 7-8).

Sosyal Kimlik Teorisine göre bireyler, ait oldukları grubun sosyal kimliğini edinir ve sonuç olarak, bir gruba ait benlik saygısını ve duygularını güçlendirmek için diğer grup üyeleriyle benzer tercih ve alışkanlıkları benimser. Ergen yaş grubuna giren dinleyicilerin müzik tercihleri genellikle akran grubunun temelini oluşturduğundan, müzikal tercihler ergenlerde sosyal kimliğin gelişmesinde önemli bir boyut olarak kabul edilir. Bu yaş grubu genellikle benzer müzikal tercihlere sahiptirler (Ercegovac, Dobrota ve Surić, 2017: 8).

Genel olarak bakıldığında insanlar kişilik özellikleri, problemleri ve ihtiyaçları nedeniyle belli bir müzik türüne yönelirler. Bu nedenle, gençlerin alternatif, heavy metal veya rap müziği için tercihleri, isyancı ruh halinin ve otoriteye karşı direncin bir yansıması olabilir. Ana akımın dışındaki bu tarz müzik tarzları, ergen yaş grubunun değerlerini, çatışmalarını ve gelişimsel görevlerini yansıtmaktadır. Bu tür müzik, öncelikle gitar, bas ve davulların hızlı ve yüksek sesleri nedeniyle gençlere psikolojik olarak yakın gelmekte ve gençlere kendilerine yakın duyguları ifade etmektedir. Heavy metal veya alternatif müzik gibi müzik türlerindeki şarkı sözleri arasında ahlaki görecelik ve otoriteye muhalefet yer almaktadır. Ergenler, müzikleri duyguları sıkıntıdan uzaklaştıracak şekilde düzenlemek için kullanırlar, böylece istenmeyen duygusal durumlardan ve ruh hallerinden kaçınırlar.

Dinlenen müzik türü ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar da yapılmıştır. Adrian North tarafından 36 bin kişiyi kapsayan araştırmanın sonuçları müzik tercihi ile kişilik, kimlik, zihinsel beceriler arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Buna göre klasik, caz, blues, folk müzik türünü tercih edenlerin yaratıcı, hoşgörülü ve liberal eğilimde olduğu belirlenmiştir. Alternatif heavy metal ve Rock müzik türünü tercih edenlerin zeki olmak ihtimali yüksek, meraklı ve risk alan kişiler olduğunu ortaya konulmuştur. Hip-hop, soul, funk müzik türünü tercih edenlerin konuşkan, enerjik ve muhafazakâr zıddı kişiler olduğu, country, dini müzikler, pop... vb. tür müzik severlerin; daha neşeli, açık sözlü, siyasi olarak daha muhafazakar olduğu belirtilmiştir (Yağışan, 2013: 98).

3. Müzik Dinleme Alışkanlıkların Yönelik Yapılan Önceki Çalışmalara Genel Bir Bakış

Günümüze dek gerek dünyada gerekse Türkiye'de müzik dinleme alışkanlıkları üzerine pek çok araştırma yürütülmüştür. Bu araştırmalar belli bir yaş grubunu hedef aldığı gibi belirli müzik türleri, müzik dinleme yöntemleri üzerine de yoğunlaşmıştır.

Uluçay (2018) lise öğrencilerinin müzik dinleme alışkanlıklarının şiddet eğilimlerine etkilerini incelediği çalışmada, 1909 katılımcıyla yaptığı araştırmasında, öğrencilerin dinledikleri müzik türü ve şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmaya göre içeriğinde umutsuzluk ögesini yoğun olarak barındıran Arabesk müzik dinleyicisinin şiddet eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Düzbastılar (2017) müzik eğitiminin müzik dinleme tercihleri üzerine etkilerini değerlendirdiği çalışmada müzik öğrencilerinin eğitimleri öncesi ve eğitimleri sonrasındaki müzik dinleme tercihleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kadın öğrenciler tarafından ilk sırada Pop Müziğinin, ikinci sırada ise Türk Halk Müziğinin (THM) tercih edildiğini, erkek öğrenciler tarafından ise en fazla Pop müziğinin ve THMnin eşit oranda tercih edildiğinin belirlemiştir. Müzik eğitimi sonrasında ise 29 kadın öğrenciden 24'ünün (% 83) en fazla Klasik müzik dinlemeyi tercih ettiği görülmüştür. Erkek öğrencilerin ise bölüme başladıktan sonra dinledikleri müzik türleri açısından çok fazla bir değişiklik olmamıştır.

Oğuz (2016) yeni iletişim teknolojilerinin müzik dinleme alışkanlığını kökten değiştirdiğini ileri sürerek, çalışması sonucunda dijital müziğin yüzde 98 oranında tercih edilen müzik dinleme şekli olduğunu ve bu dinleyicilerin yüzde 84'ünün her gün 4 ile 9 saat müzik dinlediğini ortaya koymuştur.

Sakar ve Maba (2015) ortaokul öğrencilerinin müzik dinleme tercihlerine yönelik yürüttüğü çalışmada ergen olarak tanımlanan nesilde ana akım pop en çok tercih edilen müzik türü olurken, hip-hop ve rap, ardından Rock müziği tercih edilmiştir. Kadınlar arasında ana akım pop müzik daha yaygın iken, erkeklerde hip-hop ve rock müzik tercihi ön plandadır. Hem kadınlar hem erkeklerde müziğin dinlenme nedeni ise “eğlence” amaçlı olarak belirlenmiştir.

Birer ve Angı (2013) keman öğrencilerinin müzik dinleme alışkanlıklarını belirlemek üzere yürüttükleri çalışmada öğrencilerin yüzde 20,8'inin Klasik Batı Müziği, yüzde 20,8'inin Popüler Müzik, yüzde 16,7'sinin Geleneksel Türk Sanat Müziği, yüzde 12,5'inin Özgün Müzik ve geriye kalanların diğer müzik türlerini dinlediklerini belirtmiştir. Bununla beraber öğrencilerin keman ile sadece Klasik Batı Müziği ve Türk Sanat Müziği çaldıkları belirlenmiştir.

Yağışan (2013) üniversite öğrencilerinin müzik dinleme alışkanlıkları ve saldırganlık ilişkisini ele aldıkları çalışmada elde edilen bulgulara göre; öğrenciler, müzikal faktörler ile şarkı sözlerinin her ikisinin de tercihlerinde etkili olduğunu ve kendilerine yakın buldukları türleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin saldırganlık boyutlarına ilişkin farklı müzik türlerinde farklı puan ortalamaları elde ettikleri görülmüştür.

Sözel, saldırganlık öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık davranışları tercih edilen müzik türüne göre anlamlı olarak değişmezken, fiziksel saldırganlık davranışları müzik türüne bağlı olarak anlamlı şekilde değişmektedir.

Angı (2012), “Lise Öğrencilerinin Demografik Özellikleri ile Dinledikleri Müzik Türleri Arasındaki İlişki” konulu doktora çalışmasında, lise öğrencilerinin demografik özellikleri ile dinledikleri müzik arasındaki ilişkinin saptanması amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini, farklı illerdeki 7 liseden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş 634 lise öğrencisi oluşturmuştur. Veriler anket yöntemiyle toplanmış ve istatistiksel çözümlemesi yapılmıştır. Analizler sonucunda, lise öğrencilerinin dinlemeyi en çok tercih ettikleri müzik türünün pop müzik olduğu belirlenmiştir. Farklı demografik özelliklere sahip öğrencilerin, dinledikleri müzik türlerinin de birbirinden belirgin olarak farklı olduğu görülmüştür.

Ok ve Erdal (2012), “Müzik Tercihinde İnanç Biçimlerinin Rolü” konulu çalışmalarında, on adet müzik türü üzerinden, müzik türü beğenisi ile dünya görüşü biçimleri ve dini tutum arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 187 üniversite öğrencisinden inanç biçimleri, dini tutum ve değerler ölçeklerini doldurmaları istenmiş, ardından çeşitli müzik türleri dinletilmiş ve hazırlanan 5’li likert ölçekli anket ile bu müzik türleri hakkındaki görüşleri alınmıştır. Veriler SPSS programında, Pearson Correlation testi vasıtasıyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda dinlenen müzik türü ve inanç biçimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Erdal (2009) müzik tercihi ve kişilik özelliği ilişkisini ortaya koymayı amaçladığı çalışmasında Türk ve klasik müzik dinleyicilerinin kişilik özelliklerinin benzer olduğunu, rock müzik dinleyicilerinin kişilik özelliklerinin ise farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla çalışma kişilik özelliği ve müzik tercihi arasında bağlantı olduğunu savunan görüşlerin doğru olabileceğini kanıtlar nitelikte bulgulara ulaşmıştır.

4. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bugün üniversitelerde öğrencileri arasında yer alan Z kuşağının temsilcileri, tamamen internetin içerisinde doğmuş ve dijital dünyaya ile içiçe bir hayat yaşamıştır. İnternetin olmadığı dönemi hiç görmeyen, bu döneme şahitlik etmeyen 2000 yılı sonrasında doğan Z kuşağının temsilcileri için müzik dinleme pratikleri de kendinden önceki kuşaklarla bire bir aynı değildir. Bu çalışmada Z kuşağı olarak adlandırılan 2000 yılı ve sonrasında doğan bireylerin müzik dinleme alışkanlıkları ve müziği hangi platformlardan dinlediklerine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırma “ Z Kuşağı olarak adlandırılan milenyumda (2000 yılı ve sonrasında) dünyaya gelen bireylerin müzik dinleme alışkanlıkları nasıldır?” sorusuna yanıt aramaktadır.

Araştırma bugüne kadar yapılan Y ve Z kuşaklarını kapsayan araştırmalarla kıyaslanması ve kuşakların müzik dinleme eğilimlerinin mukayesesi bakımından literatüre tamamlayıcı bir bilgi niteliği taşımaktadır.

Araştırma Türkiye'nin üç büyük ili olarak adlandırılan İstanbul - Ankara ve İzmir'de üniversitelerin genellikle bir veya ikinci sınıflarında eğitim gören toplam 850 öğrenciye uygulanan anket ile gerçekleştirilmiştir. Anket yöntemiyle uygulanan araştırmada beş adet açık uçlu sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. 10 Aralık 2019 - 10 Ocak 2020 tarihleri arasında yüz yüze mülakatla uygulanan anketlerde öğrencilerin verdiği yanıtlar ses cihazı ile kaydedilmiş ve sonrasında deşifre edilmiştir. Deşifre edilen yanıtlar tüme varımsal bir biçimde derlenmiş ve en çok tekrarlanan fikir ve yargılar sayısal olarak kategorize edilerek yorumlanmıştır. Araştırma, bu veri toplama aracı ile bu örneklem dahilinde toplanan veriler ile sınırlıdır.

4.1 Araştırmada Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan Z kuşağına mensup öğrencilere en çok müzik dinledikleri mecranın hangisi olduğu sorulmuş ve birden fazla yanıt verebilme serbestisi tanınmıştır. Tablo 1'de katılımcıların en çok müzik dinledikleri mecraların dağılımı görülmektedir. Tablo 1'den de görüldüğü gibi katılımcılar müzik dinleme platformu olarak en çok Youtube (%27,07) ve Spotify (%22,10)'yı kullanırken, radyodan müzik dinleyenlerin oranı %12,71'dir. Dinlemek istediği müziği indirerek (download) telefonunun kendi müzik uygulaması üzerinden dinleyenlerin oranı %9,94, televizyondan müzik dinleyenlerin oranı ise %7,18 'dir.

Tablo 1: Müziğin Dinlendiği Mecra

	%
Youtube	27,07
Spotify	22,10
Radyo	12,71
Telefonun Müzik Uygulamasından (Önceden müzik indirerek)	9,94
Televizyon	7,18
Google Play Music	9,39
iTunes / Apple Music	11,60
Toplam	100,00

Araştırmaya katılanlara dijital müzik servislerine ücretli abone olup olmadıkları, aboneyseler hangi platformda ücretli abonelik sahibi oldukları sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılanların çok büyük çoğunluğunun Spotify adlı dijital müzik servisinde ücretli aboneliği bulunmaktadır. Spotify'ı, Fizy, Youtube Premium Music ve Apple Music (iTunes) takip etmektedir.

Tablo 2: Ücretli Abonelik Sahibi Olunan Dijital Platform

	%
Spotify	81,58
Fizy	7,89
Youtube Music	7,89
Apple Music	2,64
Toplam	100

Araştırmaya katılan Z kuşağı mensuplarının müzik dinleme araçlarında fiziki araçların hangi oranda bulunduğunu tespit etmek amacıyla ‘en son ne zaman bir CD satın aldıkları’ ve ‘son bir yıl içinde herhangi bir müzik cdsi alıp almadıkları’ sorulmuştur. Katılımcıların %8,33’ü en son ne zaman CD aldığını hatırlamadığını belirtirken, son bir yıl içinde hiç müzik cdsi almayanların oranı %6,67 olmuştur. Bir müzik CD’si satın almalarının üzerinden 4 yıldan fazla zaman geçtiğini söyleyenlerin toplam oranı ise %75 olmuştur. Bu bulgu Z kuşağının geleneksel müzik dinleme formatı olan CD’yi artık çok fazla kullanmayı tercih etmediğini göstermektedir. CD satışının düşmesi yani fiziki müzik satışlarının çok ciddi bir düşüş hızında olduğunu gösteren bulgu müzik tüketiminde dijitalleşmenin aynı oranda büyüdüğünü de göstermektedir.

Tablo 3: En Son Ne Zaman Bir Müzik CD’si Satın Aldınız?

	%
Hatırlamıyorum	8,33
Hiç Almadım	6,67
1 Yıl Önce	3,33
2-3 Yıl Önce	6,67
4-5 Yıl Önce	18,33
7-8 Yıl Önce	23,33
10 Yıl, “belki daha fazla”	33,33

Katılımcılara televizyonda yer alan müzik kanallarını müzik dinlemek amacıyla takip edip etmedikleri sorusu da sorulmuştur. %28,33’ü müzik kanallarını bir müzik dinleme mecrası olarak takip ettiğini belirtirken, %20’si nadiren takip ettiğini belirtmiştir. Kuşak mensuplarının %28,33’ü müzik kanallarını şu anda takip etmediğini ancak geçmişte, ergenlik dönemlerinde takip ettiğini belirtmiştir. Müzik kanallarını hayatlarının hiçbir döneminde müzik dinlemek amacıyla takip etmediğini belirtenlerin oranı ise %23,33’tür. Bu veri müzik televizyonlarını bir müzik dinleme aracı olarak görmeyen bir neslin başlangıcı olarak da yorumlanabilir. Araştırmada müzik dinleme amacıyla hangi müzik televizyon kanallarını takip ettikleri de sorulmuştur. Buna göre müzik televizyon kanallarını müzik dinlemek için takip edenlerin sırasıyla Powerturk (%26,73), Dream TV (%22,77), NumberOne TV (%24,75) adlı müzik kanallarını takip etmektedir.

Tablo 4: Müzik Dinleme Amacıyla Müzik TV Kanallarının Takibi

TV Kanallarını Takip Etme	%	Takip Edilen TV Kanalı	%
Evet, Takip Ediyorum	28,33	Powerturk	26,73
	20,00		
Evet, Nadiren Takip Ediyorum	28,33	NumberOne	24,75
		TRT Müzik	10,89
Şu an hayır, ama eskiden takip ederdim	23,33	Dream TV	22,77
		Kral Pop	14,85
Hayır, hiç takip etmiyorum			
Toplam	100,00	Toplam	100,00

Araştırmaya katılan Z kuşağı bireylerine uygulanan ankette dijital müzik platformları hakkındaki düşünceleri ve bu platformlar içinde hangisini daha başarılı bulduklarının bilgisi sorgulanmıştır. Araştırmaya katılanlara göre en başarılı dijital müzik platformları Youtube ve Spotify'dır. Youtube kullananlar genel olarak "kullanımının kolay olması", "ücretsiz olması", "her şarkının birçok farklı versiyonunun bulunabilmesi" nedeniyle en başarılı platformun Youtube olduğunu savunmaktadır. Spotify'nın en başarılı mecra olduğunu savunanlar ise "kendi listeni oluşturma", "çevrimdışı dinleme", "başka platformlarda olmayan müzikleri bulabilme", "ruh haline göre müzikleri kategorilendirme" gibi özellikler nedeniyle Spotify'nın en başarılı dijital müzik platformu olduğunu savunmaktadır.

Sonuç

Teknolojik gelişmeler tüm alanlarda olduğu gibi müzik endüstrisine de doğrudan etki etmiştir. Sesin üretimi ve dağıtılmasında birincil dereceden etki eden teknoloji geliştikçe özellikle müziğin dağıtımında daha geniş kitlelere ulaşmasına yardımcı olmuştur. 1979 yılında Sony tarafından icat edilen walkman ile beraber mobilleşen müzik stabil dinlemeden mobil dinlemeye geçiş yapmıştır. Plak, kaset ve sonrasında CD ile dağıtımı yapılan müzik hem daha yüksek ses teknolojileri ile kaydedilmesine hem de daha kolay dağıtılmıştır. En sonra dijital teknolojilerin ortaya çıkması ve internet aracılığı ile müziğin dolaşıma açılması, müzik endüstrisinde bir devrim niteliği taşımıştır.

Dijital müzik platformlarının ortaya çıkması ile beraber müzik geleneksel medya araçlarının yanı sıra dijital platformlardan da dinlenmeye başlamıştır. Yeni neslin en çok kullandığı mecraların başında olan dijital medya platformları müziğinde dağıtılmasında önemli bir başrol oyuncusu olmuştur.

Özellikle 1990 yılından ve 2000 yılından sonra doğan nesil olan Y ve Z kuşağı nesli önceki nesil olan X kuşağı (1960-1980) 'na göre müziği daha çok dijital platformlardan dinlemeye başlamışlardır.

Bu araştırmada Z Kuşağı olarak adlandırılan 2000 yılından sonra doğan ve hayatı internet ile geçen gençlerin müzik dinleme alışkanlıklarında dijital müzik platformların hangi oranda rol oynadığı betimlenmiştir. Araştırma verilerine göre Z kuşağı dijital müzik platformlarını geleneksel medyadan daha fazla tercih etmektedir. Buna göre kuşak temsilcileri müziği en çok Youtube adlı platformdan dinlerken, bu platformu Spotify takip etmektedir. Geleneksel medyada ise müzik en çok radyo aracılığı ile dinlenmektedir. Dijital müzik platformlarına aboneliği olan gençlerin en çok Spotify'ya üye oldukları görülmektedir. Z kuşağının bir diğer önemli müzik dinleme davranışı ise fiziki albüm satışlarını kullanmamalarıdır. Araştırmada en son müzik dinlemek için dört yıl önce bir müzik cd'si satın aldığını söyleyenlerin oranı yüzde 75'in üstünde olmuştur. Dikkat çeken bir diğer veri de bir dönemin müzik kamuoyunu belirleyen geleneksel televizyon mecrasının artık eski gücünü kaybetmesidir. Bugünün gençleri yani Z kuşağı içinde müziği müzik televizyon kanallarından takip eden ve dinleyenlerin oranı sadece yüzde 28,33'dür.

Araştırmada elde edilen veriler, Z kuşağının önceki kuşaklara göre müzik dinleme konusunda dijital medyayı çok daha fazla kullandığı bir kez daha görülmüştür. Bu kuşağın müziği geleneksel medyadan çok dijital müzik platformları ve dijital medya platformlarından dinlemesi beraberinde müzik ekonomisinde de radikal değişikliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. CD satışlarının düşmesi sonucunda 2019 yılı ile beraber müzik yapımcıları albümleri fiziki olarak yayınlamak yerine dijital albüm olarak yayınlamaya başlamıştır. CD satışlarında gözükten bu düşüşler gelecekte CDlerinde kasetler gibi tedavülden kalkmasına neden olabilecektir. Bu sektörel anlamda bir aracın da tarih olmasına neden olacaktır. Benzer bir biçimde müzik televizyon kanallarına olan talebin düşmesi ve bu mecrayı kullananların dijital medyayı daha fazla kullanmaya başlaması gelecekte geleneksel müzik televizyon kanallarının da hayati bir tehlike yaşayacağını göstermektedir. Müzik televizyon kanallarının gelecekte kapanma tehlikesi ile karşı karşıya kalma durumu ise kaçınılmazdır. Bu mecraya olan talebin düşmesi ve talebin geleneksel medyadan dijital medya mecralarına doğru yön değiştirmesi gelecekte müzik ekonomisinin tamamına yakın bir bölümünün dijital medyaya kayacağını da bir göstergesi olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, A.A. (2018) Kulaklık ile müzik dinleme pratiklerinde anlam. *UTAK 2018 Üçüncü Ulusal Tasarı Araştırmaları Konferansı: Tasarım ve Umut Bildirim Kitabı*, 12-14 Eylül 2018, Ankara: Ortadoğu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.
- Angı, Ç. E. (2012). Lise öğrencilerinin demografik özellikleri ile dinledikleri müzik türleri arasındaki ilişki. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Birer, A.R.H.& Angı, E. (2013) Keman öğrencilerinin müzik dinleme ve çalma alışkanlıkları. *Sanat Eğitimi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, ss. 18-32.
- Düzbastılar, M. (2017) Müzik eğitiminin müzikal tercihler üzerine etkisi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. Cilt 3, No 5, ss. 1485-1493.
- Efe, M. & Sonsel, Ö.B. (2019) Türkiye’de dinlenen popüler müziklerin incelenmesi: Spotify örneği. *İdil Dergisi*, Sayı 60, ss. 975-983.
- Ercegovac, I.R., Dobrota, S. & Surić, S. (2017) Listening to music and music preferences in early adolescence. *Metodički Obzori*, Vol 12, No 1, pp. 6-23.
- Erdal, B. (2006). Müzik Tercihi ve Kişilik İlişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Aralık 2009, Cilt: 35, Sayı: 2, 188-196.
- Gürgen, E.T. (2016) Social and emotional function of music listening: reasons for listening to music. *Eurasian Journal of Educational Research*, Issue 66, pp. 229-242.
- IFPI (2018) Müzik Tüketicileri Raporu 2018. https://www.ifpi.org/downloads/Music-Consumer-Insight-Report-2018_TK.pdf (Erişim: 01.03.2020)
- IFPI (2019) Music Listening, <https://www.ifpi.org/downloads/Music-Listening-2019.pdf> (Erişim: 01.03.2020)
- Johnson, D.C. (2004) Music listening and critical thinking. *International Journal of the Humanities*, Vol. 2, No 2, pp. 1161-1167.
- Kratus, J. (2017) Music listening is creative. *Music Educators Journal*, March 2017, pp. 46-51.
- Kuyucu M. (2015) The effects of media on the music listening habits of the university students in Turkey. *International Conference Management, Economics, Business and Social Sciences and Humanities Research (ICMHRCOn)*, 15-16 January 2015, Istanbul Turkey.
- Oğuz, T. (2016) Dijital müzik kullanım alışkanlıkları. *Kurgu*, Cilt 24, Sayı 1, ss. 45-62.
- Ok, Ü., & Erdal, B. (2012). Müzik tercihinde inanç biçimlerinin rolü. *International Journal of Social Science*, Vol 5, No 3, ss. 59-74.
- Özdemir, C.Ş. & Can, A. (2019) Müzikte dinleme, dinleme türleri ve müzik öğretmenliği öğrencilerinin müzik dinleme yaklaşımları. *Elementary Education Online*, Cilt 18, No 1, pp. 367-388.
- Özen, C. (2016) Öğretmen adaylarının müzik dinleme alışkanlıkları arasındaki farklılıklar. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sakar, M.H.& Maba, A. (2015) Ortaokul öğrencilerinin müziksel tercihleri ve dinleme pratikleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 36, ss. 980-996.
- Uluçay, T. (2018) Lise öğrencilerinin dinledikleri müzik türlerinin şiddet eğilimlerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi GSF Dergisi*, Sayı 41, ss. 135-153.
- Uslu, N. (2010). Niğde ilinde görev yapmakta olan müzik öğretmenleri ile Niğde üniversitesi müzik eğitimi anabilim dalında öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından müziksel beğenilerinin incelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı.
- Yağışan, N. (2013) Üniversite öğrencilerinin müzik tercihleri ve saldırganlıkla ilişkisi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, ss. 96-113.